

Oslo, 25.06.24

Høring - nye nasjonale råd om overdoseforebyggende arbeid i kommunene

Norsk Sykepleierforbund (NSF) viser til høring på nye nasjonale råd om overdoseforebyggende arbeid i kommunene. Vårt høringssvar er utarbeidet i samarbeid med NSF's faggruppe for sykepleiere innen psykisk helse og rus (SPoR).

Til tross for strategisk satsing har Norge høye overdosedødsfall. NSF mener det er uakseptabelt at så mange mennesker mister sine liv i overdose. Det er derfor behov for en økt og målrettet satsing i årene som kommer. Nasjonale råd må ta høyde for utfordringer knyttet til nye rusmidler, nye brukere, og nye miljø, så vel som etablerte.

Innledningsvis ønsker NSF å poengtere at forebygging av overdose og overdosedødsfall berører alle deler av helsetjenesten. Vi mener derfor at «Nasjonale råd om overdoseforebyggende arbeid» også må omfatte spesialisthelsetjenesten og andre aktuelle aktører. Særlig viktig blir det å ivareta alle akutt- og lavterskler tjenester.

Høringsnotatet varsler at «Nye nasjonale råd» skal erstatte rådene i Nasjonal overdosestrategi 2019 – 2022. Vi mener utkast til ny veileder framstår som et nytt dokument og ikke en revidering. Det vil derfor være svært viktig at den helhetlige kunnskapen og føringer som ble lagt i det foregående strategiske arbeidet videreføres. Særlig viktig blir det å forsterke informasjon til de unge om trygg bruk av ulike rusmidler, inkludert alkohol.

Det er grunn til å spørre om helsetjenestene har god nok kompetanse om rus og avhengighet. Helsepersonell må være i stand til å vurdere, både akutt og på sikt, hvordan redde unge mennesker fra overdose og alvorlige skader av rusmiddelbruk. Personell og tjenester må kunne iverksette viktige tiltak for å redde liv. Det er avgjørende at ungdom som ankommer et akuttmodtak med overdose følges opp systematisk i ettertid, og sørger for å få en beredskap som sikrer at det ikke skjer igjen. Det er ikke godt nok ivare tatt i dag.

1) Forebygging av overdoser

➤ *Rutiner for å redusere risikoen for overdoser bør være en del av kommunenes planer*

NSF støtter at rutiner for å redusere risiko for overdoser bør utarbeides som en del av kommunenes systematiske folkehelsearbeid. Samtidig blir det avgjørende at rutiner og tiltak må være konkrete og målrettede mot brukergruppene i risiko.

Det må foreligge rutiner og systemer for oppdatert kunnskap om rusmidler i omløp. Herunder oversikt over foreskrevne medikamenter. Det vil blant annet kreve at rusmiddelanalysetjenester og rutiner sikres lokalt. Tjenesten kan f.eks. lokaliseres ved brukerrom og feltpleiestasjoner der dette er etablert, iht. forslag fra SERAF RAPPORT 3/2019.

God ivaretagelse av pårørende må sikres. Vi vet det kan være særlig krevende og til dels stigmatiserende å være pårørende til rusbrukere. Rådene må være tydelig på hvem som har ansvaret

og hvordan det skal gjøres. Videre bør det klargjøres hvem som skal stå som pårørende utover nærmeste familie når det er behov for dette.

- *Kommunen bør ha rutiner for å gjøre brukerutstyr tilgjengelig for rusmiddelbrukere*

Det vil være viktig at de som bruker rusmidler har enkel tilgang på brukerutstyr som sterile sprøyter, kanyler og røykefolie m.m. Utdelingssted må være kjent og lett tilgjengelig for både de som bor og oppholder seg i kommunen. NSF er positive til at det føres statistikk for utdeling av brukerutstyr. Journalføring bør kun praktiseres etter ønske fra brukere selv. Dette av hensyn til personvern.

- *Personer som har risikofylt bruk av rusmidler, bør følges opp med skadereduserende tiltak*

Skadereduserende tiltak må være del av all oppfølging og behandling av mennesker som har utviklet et problematisk forhold til rusmidler, både innenfor den spesialiserte og kommunale sektor.

NSF mener brukerrom må være tilgjengelig i alle de større byene, og at det legges til rette for trygge brukersteder kommunalt. Kartlegging, tiltak og oppfølging må være tverrfaglig, hvor både helse- og sosialfaglige behov blir ivaretatt. Behovet for sykepleiefaglig kartlegging og oppfølging bør presiseres i de nye faglige rådene.

Sykepleiere og spesialsykepleiere har bred helsefaglig kompetanse, hvor mange både arbeider med og har spesialkompetanse innen psykisk helse, rus og avhengighet. Dette er sykepleiere som spiller en nøkkelrolle i tjenestene og bør få tydelig ansvar og rolle i det skadereduserende arbeidet.

Skolehelsetjenesten, helsestasjon for ungdom, brukerrom og lavterskel helsestasjoner bør presiseres som særskilte arenaer for informasjon, kartlegging, vurdering og behov for oppfølging.

2) Ved overdose og overdosedødsfall

- *Ved overdoser skal det gis førstehjelp, tilbys tilsyn i minst 2 timer, og gis tilbud til brukere og pårørende om videre oppfølging.*

NSF mener det bør tydeliggjøres hvem som er målgruppe for rådene i forbindelse med overdose og overdosedødsfall. Det bør videre presiseres at kartlegging av helsesituasjon bør utføres av sykepleier/spesialsykepleiere evt. annet autorisert helsepersonell. Det bør presiseres at brukerrom også kan bidra til å overvåke to timer etter overdosen. Det er verdt å merke seg at etter 20 års drift har brukerrommet i Oslo ~~har~~ null dødsfall.

Det henvises til angrekortet som skal gi rett på åpen mulighet for akutttilbud i TSB. Dette er et viktig tiltak, men må også være reelt tilbud.

Ved overdosedødsfall bør kommunens psykososiale kriseteam tilby de etterlatte oppfølging

NSF mener det er svært viktig at pårørende og etterlatte følges opp etter overdosedødsfall. Dette kan utføres av kommunenes psykososiale kriseteam, eller andre som har kompetanse og relasjon til de etterlatte.

3) Bakgrunn, metode og prosess

Hensikten med ~~er~~ det overdoseforebyggende arbeidet i kommunene er at antallet overdoser og dødsfall i Norge reduseres. NSF mener at det må utvikles råd som favner helse- og sosialtjenesten i sin helhet.

Det vil være viktig også å nå grupper som får opiaters forskrevet hos lege, unge mennesker som utforsker og bestiller på nett, eldre som kombinerer medikamenter og alkohol samt utvikle metoder

som fanger opp internasjonale trender. Risikoen får overdosedødsfall er økende i takt med endringer av rusmidler og rusmiddelbruk. Det vil derfor være nødvendig å styrke beredskapen og etablere gode systemer for å forebygge livstruende og alvorlige helseskader i alle ledd av helsetjenesten.

NSF understreker betydningen av at alle tiltak og råd som utvikles, tilpasses særskilte brukergrupper og iverksettes i praksis i samarbeid med brukere og deres organisasjoner. Barn og unge, både som brukere og pårørende må særskilt berøres i rådgivningen. Likeledes fare for overdose og behov for oppfølging i forbindelse med svangerskap og andre utsatte grupper.

NSF forslår at det settes ned en «egen nasjonal kommisjon/utvalg» med bruker- og pårørendeerfaring som følger utviklingen med myndighet til å evaluere og iverksette nødvendige tiltak.

Vennlig hilsen

Lill Sverresdatter Larsen
forbundsleder

Bente Lüdemann
fagsjef